

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Bilgisayar ve Teknoloji Yüksek Okulu
Bilgisayar Programcılığı Bölümü

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

Bölüm 1: C Programlama Diline Giriş

R. KANSOY

1

Konu Başlıkları

1. C Programlama Diline Giriş

- 1.1 C Programlarının Yapısı
- 1.2 Main() Fonksiyonu
- 1.3 C Ön İşlemcisi
- 1.4 Değişkenler ve Temel Veri Türleri
- 1.5 Sabitler (Değişmezler)
- 1.6 Basit Veri Giriş Çıkışları
- 1.7 Operatörler (İşleçler)

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

2/33

2

1.1 C Programlarının Yapısı

- ✓ Bir C programı bir veya daha fazla **fonksiyondan** oluşur.
- ✓ Her bir fonksiyon bir veya daha fazla sayıda **deyim/ifade** içerir.
- ✓ Programın amacına ulaşması için gereken işlemleri yerine getiren komutlara **deyimler/ifadeler** denilir.
- ✓ Çalıştırılacak ifadeler, **main ()** fonksiyonu içerisine **{ }** işaretleri arasına yazılır ve **(;)** işareti ile son bulur.
- ✓ Bu iki işaret **{ }** arasında kalan kısımlara **blok** ismi verilir.
- ✓ Bir program içerisinde kullanılacak değişkenlerin adlarını belirlemek amacı ile yazılan **bildirimler** de bu kısımda bulunur .

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

3/33

3

C Programlarının Yapısı - devam...

- ✓ C'de bir fonksiyon altıyordam (subroutine) olarak da adlandırılır ve bunlar programın bir başka yerinden isimleri kullanılarak çağrılabilir.

Kod 1.1 Basit Bir C Programının Görünümü

```

/* ilk C programı */
#include <stdio.h>

main()
{
    printf("Merhaba BTEP102 Öğrencileri");
}

```

Önişlemci Direktifi ← # include <stdio.h> → Başlık Dosyası

main() → Ana Fonksiyon

{ } → Blok

- ✓ C programının herhangi bir yerine açıklama satırı eklemek için açıklamanın başına **(/*)** işaretleri sonuna ise **(*/)** işaretleri eklenir.
- ✓ Bu işaretler arasına kaydedilen ifadeler C derleyicisi tarafından “yok” sayılır. Yani herhangi bir işleme tabi tutulmaz.

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

4/33

4

1.2 Main() Fonksiyonu

- ✓ Bir C programı bir veya daha fazla fonksiyondan oluşur.
- ✓ Bir C programının içinde çok sayıda fonksiyon yer alabilir ancak mutlaka bir `main()` fonksiyonu bulunmalıdır.
- ✓ İlk çalıştırılacak olan fonksiyon `main()` yani ana fonksiyondur.
- ✓ C'de programcı tarafından tanımlanan fonksiyonlar dışında, hazır kitaplık fonksiyonları da bulunmaktadır. Ör: `printf()`

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

5/33

5

1.3 C Önışlemcisi

- ✓ C programları kendi derleyicisi ile ilişkin halindedir. Bu ilişki C önışlemcisi yardımıyla sağlanır.
- ✓ Önışlemciler çeşitli emirlerden oluşabilir.
- ✓ Bu emirler C derleyicisinin kaynak kodunu denetlemekte kullanılır.
- ✓ Önışlemci emirleri C programı içerisinde (#) işareti ile başlar ve (;) işareti ile sonlandırılmaz.
- ✓ C'nin en çok kullanılan önışlemci emirleri `#include` ve `#define` ile tanımlanmaktadır.

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

6/33

6

C Önışlemcisi - devam...

- ✓ C programlama dilinde belirli işleri gerçekleştiren program parçaları C' nin temel yapısı içinde yer almaz.
- ✓ Bu nedenle program içinde kullanılan fonksiyonların kendilerinin ya da başlıklarının yer aldığı dosyalar **#include** emri kullanılarak ana programa dahil edilir.
- ✓ C programına dahil edilen **.h** uzantılı bu dosyalara **başlık (Header)** dosyası adı verilir.
- ✓ Standart kitaplık fonksiyonları hakkındaki bilgiler, bu tür başlık dosyaları içinde yer alır.
- ✓ Örneğin **printf** fonksiyonunun özet bilgisi **stdio.h** isimli dosyanın içinde yeri almaktadır.
- ✓ Bir programda **printf** fonksiyonu kullanılacaksa, programın başında **stdio.h** (Standart Input Output) dosyasının **#include** emri ile programa dahil edilmesi gerekir.
- ✓ Bu dosya programa **#include <stdio.h>** direktifi ile dahil edilir.

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

7/33

7

C Önışlemcisi - devam...

- ✓ Program içinde kullanılacak değişmezlerin tanımlanması için **#define** önışlemci emri kullanılır.

Kod 1.2 : Sembolik Değişmezlerin (sabitlerin) Tanımlanması

```
# include <stdio.h>


# define SON 50

main()
{
    deyimler;
}
```

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

8/33

8

C Önışlemcisi - devam...

C'deki bazı kütüphaneler;

TABLO 1.1 C'deki Bazı Kütüphaneler

KÜTÜPHANE	İÇERİĞİ
stdio.h	Standart giriş-çıkış komutları
conio.h	DOS destekli giriş-çıkış komutları
math.h	Matematiksel fonksiyonlar
stdlib.h	Dönüşüm, sıralama, arama vb. komutları
graphics.h	Grafik ortam komutları
dos.h	DOS fonksiyonları
ctype.h	Karakter dönüşüm ve sınıflandırma komutları
string.h	Alfasayısal ve bazı bellek yönetim komutları

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

9/33

9

1.4 Temel Veri Türleri ve Değişkenler

- ✓ Oluşturulan programın kendi iç işlemlerini yaparken, veri girişlerini aldığı ve üzerinden kullanıcılara sonuçları gönderdiği, program elemanlarına değişken adı verilir.
- ✓ Programın, değişkenleri program esnasında kullanabilmesi için değişkenlerin programın başında veya fonksiyon başlarında tanıtılması gerekmektedir.
- ✓ Değişken tanımlama işlemi ile:
  - Derleyiciye program içerisinde kullanılacak tüm değişkenlerin isimlerini bildirilir.
  - Program içinde kullanım amacına göre değişkenin tipi belirlenir. Değişken bir **veri tipi** almak zorundadır.
  - Değişkenin hafıza üzerinde kullanacağı alan da seçilen **veri tipi** ile belirlenecektir.

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

10/33

10

Temel Veri Türleri ve Değişkenler - dvm...

TABLO 1.2 C Programlama Diline İlişkin Temel Veri Türleri

Veri Türü	Anlamı
char	Karakter veriler
int	Tamsayı veriler
float	Tek duyarlıklı kayan noktalı sayılar
double	Çift duyarlıklı kayan noktalı sayılar
void	Değer içermeyen

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

11/33

11

Temel Veri Türleri ve Değişkenler - dvm...

Tamsayılar → int

- ✓ Pozitif ve negatiflik kriterine göre
  - int → işaretli tamsayı (hem pozitif hem negatif olabilir)
  - unsigned int → işaretsiz tamsayı (yalnızca pozitif)
- ✓ Hafızada kapladığı yere göre
  - short → kısa tamsayı (Hafızada 2 byte ile temsil edilir)
  - long → uzun tamsayı (Hafızada 4 byte ile temsil edilir)

Tür ismi	Uzunluk	Sınır Değerleri
signed int	2	-32.768 32.767
	(4)	-2.147.483.648 2.147.483.647
unsigned int	2	0 65.535
	(4)	0 4.294.967.295
short int	2	-32.768 32.767
short unsigned int	2	0 65.535
long int	4	-2.147.483.648 2.147.483.647
long unsigned int	4	0 4.294.967.295

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

12/33

12

Temel Veri Türleri ve Değişkenler - dvm...

Gerçek Sayılar

- ✓ Hafızada kapladığı yere göre
  - float → 4 byte uzunluğunda
  - double → 8 byte uzunluğunda
  - long double → 10 byte uzunluğunda
- ✓ long, short, signed, unsigned float ile birlikte kullanılmaz.
- ✓ float tipi noktadan sonra 6 rakam depolarken, double tipi (long veya short) 12 rakam depolar.

Tür ismi	Uzunluk	Sınır Değerleri
float	4	$-10^{-38} \dots -10^{38}$ $10^{-38} \dots 10^{38}$
double	8	$-10^{-308} \dots -10^{308}$ $10^{-308} \dots 10^{308}$
long double	10	$-10^{-4932} \dots -10^{4932}$ $10^{-4932} \dots 10^{4932}$

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

13/33

13

Temel Veri Türleri ve Değişkenler - dvm...

Harfler

- ✓ Depolayabildiği değere yere göre
  - char (veya signed char) 1 byte
    - -128...127 arasında değer alır.
  - Unsigned char 1 byte
    - 0...255 arasında değer alır.
- ✓ Tek karakter depolamak için kullanılır.
- ✓ Küçük harf büyük harf ayrı değerlendirilir.

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

14/33

14

Temel Veri Türleri ve Değişkenler - dvm...

VOID

Fonksiyonlar tarafından kullanılır, değer olmaması anlamına gelir:

- void fonksiyon1 (void)
  - Ne değer alır ne de değer döndürür.
- int fonksiyon1 (void)
  - Bir deger almaz ama fonksiyonun basari ile tamamlandigini gösteren bir deger döndürür.
- void fonksiyon1(int)
  - Çalışırken üst fonksiyondan değer alır, ama fonksiyonun tamamlandığını gösteren bir değer döndürmez.

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

15/33

15

Temel Veri Türleri ve Değişkenler - dvm...

Değişkenleri İsimlendirme Kuralları

- ✓ C'de bütün degiskenler bir harf veya altçizgi karakteri (_) ile baslamak zorundadır.
- ✓ İlk karakterden sonra harfler, rakamlar veya altçizgi karakteri (_) gelebilir. Özel karakterler (#,\$,@,%,&,...) ve Türkçe karakterler (ş,g,ı,ş,ç,ü,...) hiçbir sekilde degisken isimlendirme de kullanilamaz.
- ✓ Degisken adının ilk 31 karakteri degerlendirilir. 31. karakterden sonrakiler dikkate alınmaz.
- ✓ Büyük harf, küçük harfle aynı degildir.
  - int deger
  - int Deger ayrı ayrı degiskenler olarak algılanır.
- ✓ C'nin anahtar kelimeleri degisken adı olarak kullanilamaz.
- ✓ Sabitler'in isimlendirmesinde de degiskenlerin isimlendirilmesi kuralları geçerlidir. Fakat, sabitlerin isimlendirilmesinde yaygın olarak büyük harf kullanılmaktadır.

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

16/33

16

Temel Veri Türleri ve Değişkenler - dvm...

Değişken Veri Türünün Bildirimi

- ✓ C programı içinde kullanılacak bir değişkenin veri türünü bildirmek için şu şekilde bir tanım yapılır: veri türü değişken adı;
  - int mil;
  - float km;
  - char ilk_harf;
- ✓ Değişken bildirimi yapıldığı esnada, değişkene ilk değer ataması yapılabilir.
  - float PI=3.14;
  - float ara_toplam=100;

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

17/33

17

Temel Veri Türleri ve Değişkenler - dvm...

Değişken Türleri

- ✓ C programı içinde farklı amaçlara yönelik değişken tanımları yapılabilir. Değişken türlerini şu şekilde sıralayabiliriz:
  - Yerel değişkenler
  - Küresel değişkenler
  - extern değişkenler
  - static değişkenler
  - auto değişkenler
  - register değişkenler

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

18/33

18

Temel Veri Türleri ve Değişkenler - dvm...

YEREL DEĞİŞKENLER

- ✓ Değişken veri türü bildirimleri bir fonksiyonun içinde yada dışında yapılabilir.
- ✓ Program içinde birden fazla fonksiyon varsa, sadece tanımlandığı fonksiyonda geçerli olabilecek değişkenlere **yerel değişken** (local variable) adı verilir.

Kod 1.3 : Yerel Değişkenlerin Kullanımı

```
# include <stdio.h>

main()
{
    int i=5;
    printf("sayı değeri 1: %d\n",i );
    fonk1();
}

fonk1();
{
    int i;
    printf("sayı değeri 2: %d",i );
}
```

main() içindeki i değişkeninin değeri fonk1() içinde geçerli değildir.

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

19/33

19

Temel Veri Türleri ve Değişkenler - dvm...

KÜRESEL DEĞİŞKENLER

- ✓ Eğer bir değişkenin program içindeki tüm fonksiyonlar için geçerli olması isteniyorsa, değişken bildirimi tüm fonksiyonların dışında yapılır.
- ✓ Bu tür değişkenlere **küresel değişken** (global variable) adı verilir.

Kod 1.4 : Yerel Değişkenlerin Kullanımı

```
# include <stdio.h>
int i=5;
main()
{
    printf("sayı değeri 1: %d\n",i );
    fonk1();
}


fonk1();
{
    int i;
    printf("sayı değeri 2: %d",i );
}
```

Fonksiyonların dışındaki i değişkeninin değeri tüm fonksiyonlar için geçerlidir.

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

20/33

20

1.5 Sabitler (Değişmezler)

- ✓ Değişmez yada bir başka deyişle sabit, değeri değişmeyen program bileşenleridir.
- ✓ C programlarında aşağıda belirtilen veri türlerine sahip değişmezler yer alabilir:
  - Tamsayı değişmezler
  - Kayan noktalı değişmezler
  - Karakter değişmezler
  - Karakter dizisi değişmezler
- ✓ Bir değişmez C programı içinde const sözcüğü ile tanımlanır.
  - `const sabit adı = değeri ;`
  - `char const erkek='E';`
  - `int const standart=120;`
  - `float const x=2.2321;`
- ✓ Sabit değer ataması yapılırken değer ataması zorunludur. Sabit değerlerin içeriği programın çalışması esnasında değiştirilemez.

21/33

21

1.6 Basit Veri Giriş Çıkışları

- ✓ Bir C programı içinde değişkenlere değerler atayarak, bu değerler üzerinde çeşitli işlemler yapılabilir ancak bu tür veriler , program hazırlanırken program içine gömülen değerlerdir.
- ✓ Programın yürütülmesi esnasında da programa veri aktarmak gerekebilecektir.
- ✓ C'de yaygın olarak kullanılan veri giriş ve çıkış fonksiyonları, C standart giriş-çıkış kütüphanesinde bulunur.
  - `#include <stdio.h>`
- ✓ Bilgisayarın standart giriş birimi klavye, çıkış birimi ise ekran olarak kabul edilmektedir.

22/33

22

Basit Veri Giriş Çıkışları - dvm...

printf Fonksiyonu

- ✓ Değişkenlerin değerlerini, hesaplanan sonuçları ya da mesajları ekranda göstermek için kullanılır.
- ✓ Bu fonksiyon şu şekilde tanımlanmaktadır:
  - `printf(kontrol karakterleri, değişken listesi);`
- ✓ Kontrol karakterleri, çıkışı yapılacak argümanların biçimlendirilmesini sağlar. Bu tür biçimlendirme ifadeleri % işareti ile başlar.

Parametreler (arguments)

```
printf( "Hesaplanan yaşınız %d dir\n", yas );
```

↓
Fonksiyon adı

↓
Çıktı metin (string) formatı

↓
Değişken listesi(print list)

Hesaplanan yaşınız 17 dir

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama
23/33

23

Basit Veri Giriş Çıkışları - dvm...

TABLO 1.3 % İşareti ile Birlikte Kullanılan Kontroller

Veri Türü	Anlamı
c	İşaretsiz bir karakter
s	Karakter dizisi
d,i	İşaretili bir ondalık sayı
u	İşaretsiz bir ondalık sayı
o	İşaretsiz bir sekizlik sayı
x	İşaretsiz bir onaltılı sayı
e	Çift duyarlılık sayı

TABLO 1.4 Escape (\) İşareti ile Birlikte Kullanılan Kontroller

Kontrol	Anlamı
\n	Satır atlama
\t	Yatay sekem
\a	İkaz (alert). Beep sesi
\\	Ters bölü işaretini yazdırmak için
\"	Tırnak işaretini yazdırmak için
\b	İmleci bir sola kaydırma
\f	Sayfa atlama
\r	Satır başı

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama
24/33

24

Basit Veri Giriş Çıkışları - dvm...

KOD1.5 Farklı Türlerdeki Veri Çıkışları

```
# include <stdio.h>

main()
{
    char k[]="test";
    float s1;
    double s2;

    s1=123;
    s2=607.291;

    printf("Karakter: %s\n",k);
    printf("1. sayi: %f\n",s1);
    printf("2. sayi: %e\n",s2);
}

Sonuç:
Karakter: test
1.sayi : 123.000000
2.Sayi: 6.072910e+002
```

25/33

25

Basit Veri Giriş Çıkışları - dvm...

scanf Fonksiyonu

- ✓ Klavyeden girilen verileri programa aktarmak için C standart kitaplığının scanf() fonksiyonu kullanılır.
- ✓ Bu fonksiyon şu şekilde tanımlanmaktadır:
  - **scanf(kontrol karakterleri, değişken listesi);**
- ✓ Dışarıdan değer girilecek bütün değişkenlerin başına & (ampersand) işareti konulur.

Parametreler (arguments)

scanf("%d%f", &yas,&kilo);

↓

Fonksiyon adı

↓

Girdi metin (string) formatı

↓

Değişken listesi(input list)

26/33

26

Basit Veri Giriş Çıkışları - dvm...

KOD1. 6 Klavyeden Veri Girişi

```
# include <stdio.h>

main()
{
    int sayi;

    printf("Bir Sayı Giriniz:");
    scanf("%d",&sayi);
    printf("%d",sayi);
}
```

Mesaj

Klavyeden bir değer giriliyor.

Klavyeden girilen değer görüntüleniyor

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

27/33

27

1.7 Operatörler (İşleçler)

- ✓ Aritmetik işlemler başta olmak üzere, büyüklüklerin karşılaştırılması ve mantıksal karşılaştırmaların yapılmasını sağlamak için operatörler kullanılır.
- ✓ Operatörler değişkenler ve sabitler üzerinde işlem yapabilmemize olanak verir.
- ✓ C programlarında en sık kullanılan operatörler;
  - Aritmetik Operatörler
  - Karşılaştırma Operatörleri
  - Mantıksal Operatörler

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

28/33

28

Aritmetik Operatörler

✓ Toplama, çıkarma, çarpma ve bölme işlemlerini yapmaya yönelik kullanılan operatörlerdir.

Operatör	Anlamı	Aritmetik ifade	C'deki karşılığı
+	Toplama	$b + c_1$	$b + c1$
-	Çıkarma	$ax + y$	$a * x + y$
*	Çarpma	$2a$	$2 * a$
/	Bölme	$z(x+y)/2$	$z * (x+y) / 2$
%	Bölme işleminde kalan		
++	Bir artırma		
--	Bir azaltma		

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

29/33

29

Aritmetik Operatörler - devam...

Kod 1.7 : ++ ve -- Operatörlerinin Kullanımı	Kod 1.8 : ++ ve -- Operatörlerinin Kullanımı	Kod 1.9 : ++ ve -- Operatörlerinin Kullanımı
<pre># include <stdio.h> main() { int a=50; int b=30; printf("%d\n",a++); printf("%d",++b); } Sonuç: 50 31</pre>	<pre># include <stdio.h> main() { int a=50; int b=30; a++; ++b; printf("%d\n",a); printf("%d",b); } Sonuç: 51 31</pre>	<pre># include <stdio.h> main() { int a=50; int b=30; int x,y; x=a++; y=++b; printf("%d\n",x); printf("%d",y); } Sonuç: 50 31</pre>

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

30/33

30

Karşılaştırma Operatörleri

✓ İki sayısal değeri yada iki karakteri karşılaştırmak amacıyla kullanılır.

OPERATÖR	ANLAMI
==	Eşit
!=	Eşit değil
>	Büyük
<	Küçük
>=	Büyük veya Eşit
<=	Küçük veya Eşit

7 == 3 //yanlış sonucunu verir.
 7 == 7 //dogru sonucunu verir.
 7 != 3 //dogru sonucunu verir.
 7 > 3 //dogru sonucunu verir.
 7 < 3 //yanlış sonucunu verir.
 7 >= 7 //dogru sonucunu verir.
 7 <= 7 //dogru sonucunu verir.
 7 <= 9 //dogru sonucunu verir.

x*y > z
 x == 10
 x + 3 <= 10

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

31/33

31

Mantıksal Operatörler

✓ İki veya daha fazla sayıdaki koşulun birlikte sınanması amacıyla kullanılır.

OPERATÖR	ANLAMI
&&	Ve
	Veya
!	Değil

!true //yanlış sonucunu üretir.
 !false //dogru sonucunu üretir.
 !(7<3) //dogru sonucunu üretir.

x	y	x değil	x ve y	x veya y
1	1	0	1	1
1	0	0	0	1
0	1	1	0	1
0	0	1	0	0

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

32/33

32

Mantıksal Operatörler - dvm.

KOD 1.10 Mantıksal Operatörlerin Kullanımı

```
# include <stdio.h>

main()
{   int sayi1,sayi2;

    printf("Birinci sayıyı giriniz:");
    scanf("%d", &sayi1);

    printf("İkinci sayıyı giriniz:");
    scanf("%d", &sayi2);

    if (sayi1>0 && sayi2>0)
        printf("Her iki sayı pozitif");
    else
        printf("Sayılardan en az biri negatif");
}
```

Bu program yürütülmeye başladıktan sonra, klavye yardımıyla -5 ve 15 sayısal değerleri girildiğini varsayarsak, "Sayılardan en az biri negatif" mesajı görüntülenir.

BTEP 102 – Veri Yapıları ve Programlama

33/33